

КЛУБ “КРАЄЗНАВЕЦЬ” — ЦЕНТР НАУКОВОГО І КУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

Стаття присвячена тридцятип’ятирічній історії клубу “Краєзнавець”, що діє при Чернігівській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка. Висвітлено основні напрями, нові форми та методи роботи, співпраця з науковими та культурними закладами і об’єднаннями Чернігова та Києва.

Ключові слова: бібліотечне краєзнавство, Чернігівська область — історія, письменники — твори — презентації, бібліографія.

При Чернігівській обласній універсальній бібліотеці ім. В. Г. Короленка майже 35 років існує клуб “Краєзнавець”, діяльність якого є відбитком життя та інтересів суспільства на кожному його етапі.

Розпочав свою діяльність клуб з “краєзнавчих п’ятниць” ще у 1972 році. Першими гостями їх були письменники Григорій Тютюнник, Євген Гуцало, Юрій Збанацький, Борис Гусев та ін. У 1974 році активісти “п’ятниць” об’єдналися у клуб “Краєзнавець”.

Діяльність клубу було регламентовано статутом. Статут передбачав такі основні напрями роботи:

- а) збирати матеріали з історії Чернігівщини з найдавніших часів до наших днів;
- б) виявляти учасників і свідків видатних подій, які відбувалися в нашому краї;
- в) організовувати екскурсії по області;
- г) підтримувати зв’язок з науковими установами та організаціями.

Членами клубу могли стати всі, хто прагнув вивчати історію рідного краю. Той, хто проявив себе у пошуковій краєзнавчій роботі, вважався дійсним членом клубу “Краєзнавець” і одержував квиток та значок з емблемою клубу. З членів клубу на загальних зборах обиралися правління. До складу правління входили співробітники історичного музею, міського бюро подорожей та екскурсій, студенти Чернігівського педагогічного інституту ім. Т. Г. Шевченка. Всі ці роки головою правління (президентом) клубу “Краєзнавець” є кандидат історичних наук, професор Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка Олександр Борисович Коваленко, віце-президентом — завідую-

ча відділом Чернігівського історичного музею ім. В. Тарновського, заслужений працівник культури України Світлана Олександрівна Половникова, другим віце-президентом і секретарем — Людмила Валентинівна Студьонова, перша завідувача відділом краєзнавства.

Переглядаючи щоденник “Краєзнавця”, бачимо, як намагалися члени клубу знайти ті теми, що найбільше хвилювали людей. Це проблеми, пов’язані із забудовою міста Чернігова і його археологічні дослідження, увічнення пам’яті наших відомих земляків. Дуже актуальною була воєнна тематика — запрошувалися учасники Великої Вітчизняної війни і автори книг про них. Результати наукових досліджень членів клубу публікувалися на сторінках місцевої преси. Описи цих статей включалися до бібліографічних покажчиків “Література про Чернігівську область за... рік”, “Їх іменами названі вулиці Чернігова”, “Пам’ятки історії та культури Чернігівщини” тощо, що були підготовлені та видані бібліотекою ім. В. Г. Короленка. Члени клубу виступали з доповідями і повідомленнями на обласних та республіканських історико-краєзнавчих конференціях.

Не обходили клуб і ювілейні дати, до яких ретельно готувалися і збирали значну аудиторію.

Більшість засідань професійно та вправно проводила Людмила Студьонова, яка довгий час була душею клубу, а згодом передала естафету Ірині Кагановій. Багато зусиль для проведення засідань клубу і зараз докладають всі працівники відділу краєзнавства. Блискуче, з застосуванням сучасних комп’ютерних технологій, веде заходи клубу головний бібліотекар

Вікторія Солонікова, вдумливо та ретельно готує книжково-ілюстративні експозиції провідний бібліотекар Наталія Гонза.

Історія існування “Краєзнавця” — це десятки зустрічей з відомими вченими, літераторами, журналістами, ветеранами війни та праці. Досить згадати вечір-зустріч з відомим російським письменником, уродженцем Чернігова Анатолієм Рибаківим, котрий тоді подарував бібліотеці повне зібрання своїх творів. Традиційними стали бенефіси найактивніших членів клубу, зокрема співака Віктора Субачева, краєзнавця і колекціонера із Новгород-Сіверського Святослава Воїнова, історика Юрія Русанова, журналіста Сергія Павленка.

Значні зміни в діяльності клубу відбулися після встановлення незалежності України. Почали підніматися теми, які довгий час були майже недоторканими — голодомор та політичні репресії в Україні в 20-х-30-х роках.

Більше уваги стало приділятися матеріалам про культурних та освітніх діячів України, особливо тих, чиї життя та діяльність були пов’язані з Чернігівщиною. Відбулися засідання клубу, присвячені 150-річчю з дня народження Софії Русової (2006) та виходу в світ книги члена клубу Т. Демченко “Батько Шраг” (2008). Справжнім святом стало засідання клубу, присвячене презентації Чернігівського районного осередку Національної спілки краєзнавців України (2009), яке очолює член клубу, історик Андрій Курданов.

Стало традиційним знайомство з новими книгами, авторами яких є чернігівці. Крім вже згаданих, ще збірки статей і матеріалів “Містечко над Сновом” (Седнів) (2007), “Село над Десною — Шестовиця” (2009), книги українських письменників О. Довгого, О. Брика, російського прозаїка Ю. Сбітнева та інших.

В останні 10 років клуб налагодив тісні зв’язки із товариством “Чернігівське земляцтво” у Києві. Невід’ємною частиною життя цього, відомого всій Україні, об’єднання є видавнича діяльність. Візитною карткою товариства стали щорічні календарі. Цей оригінальний літопис нашого краю був розпочатий ще в 1997 році. Узнявши за основу “Черниговский историко-археологический отрывной календарь на 1906 год”, підготовлений у свій час діячами статистичного комітету Чернігівського губернського земства і який зберігається тепер у фондах нашої бібліотеки, укладачі перший свій календар присвятили рецептам народної медицини відомого фітотерапевта

Наталі Земної (Зубицької), що також народилася на Чернігівщині — у с. Крехаїв Козелецького р-ну.

Усі наступні календарі цілком присвячені історії і культурі Чернігівщини. За ці роки були видані “Історичний календар Чернігівщини”, “Календар Чернігівщини — на межі тисячоліть, 1999–2000”, у якому зібрані матеріали про історичні персоналії Чернігівщини від князів X–XI ст. до наших днів — про тих, хто становить славу Чернігівщини, “Чернігівщина — земля козацька”, у якому була зроблена спроба розповісти про історію козащини не у масштабі всієї України, а в окремо взятому регіоні, “Чернігівщино, земле моя”, присвячений природі Чернігово-Сіверщини, “Духовні святині Чернігівщини”, де йдеться про релігійно-духовні святині нашої землі, її церкви, монастирі, собори. У 2003 році до 60-річчя звільнення Чернігівщини від німецько-фашистських загарбників був виданий спеціальний випуск календаря “Чернігівщина в огні”, восьмий випуск календаря 2004 року присвячений музичним традиціям Чернігівщини і називається він “Співоче поле Чернігівщини”. Дев’ятий випуск календаря 2005 року “Чернігівщина краєзнавча” присвячений розвитку історичного краєзнавства в області. Книга відображає всі аспекти краєзнавчого руху на Чернігівщині. Характерно, що саме подвижницька діяльність чернігівської наукової і творчої інтелігенції минулого заклала належний фундамент розвитку краєзнавства у краї, яке пізніше виросло до рівня державної справи. Зусиллями викладачів гімназій, духовної семінарії, письменників, урядовців видавались “Земский сборник Черниговской губернии”, “Труды Черниговской губернской архивной комиссии”, праці губернського статистичного комітету, інші видання, які зараз зберігаються у фондах нашої бібліотеки. Всі вони не втратили значення і в наш час і користуються неабияким попитом у користувачів бібліотеки.

Календар 2006 року “Собори наших душ” — ювілейний. Він присвячений десятій річниці створення земляцтва, розповідає про віхи його становлення, діяльність регіональних осередків та об’єднань, відомих людей, події, а також про інші земляцтва столиці.

Необхідно відзначити, що майже усі випуски календаря були презентовані на засіданнях клубу “Краєзнавець” за участю представників редколегії видання і членів Ради товариства.

Голова Ради Віктор Ткаченко, виступаючи на одній з презентацій видань земляцтва, говорив про те, що без творчого внеску членів клубу та бібліотеки календарі не стали б такими неординарними, і висловив надію на подальше співробітництво.

Яскравим прикладом такої співпраці стало засідання клубу “Краєзнавець”, на якому було презентовано унікальну книгу “Жукля. З історії села на Чернігівщині” (2009). Автором її є член ради Чернігівського земляцтва у Києві, керівник Корюківського регіонального відділення земляцтва Василь Устименко. Приємно відзначити, що, дякуючи присутнім за високу оцінку його дослідження та слухні пропозиції на майбутнє, В. Є. Устименко висловив прохання прийняти його до складу членів клубу “Краєзнавець”.

Важливо відмітити, що до засідань клубу нині залучені радіо- та тележурналісти, які популяризують його діяльність.

Значну допомогу краєзнавцям Чернігівщини надають ті члени клубу, які прилучилися до видавничої діяльності бібліотеки і за її сприяння видали бібліографічні покажчики з різних тем, оприлюднили цінні історичні джерела, зробили доступними читачеві рідкісні видання з історії краю. 2003 року, за ініціативи президента клубу “Краєзнавець”, директора Інституту історії, етнології і правознавства ім. О. М. Лазаревського Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка Олександра Коваленка та

за підтримки директора бібліотеки ім. В. Г. Короленка Петра Грищенка було започатковано видання серії біобібліографічних покажчиків “Історики та краєзнавці Чернігівщини”. За цей період побачило світ 13 випусків посібників цієї серії: “Павло Костянтинович Федоренко”, “Олександр Олександрович Русов”, “Віктор Миколайович Шевченко”, “Михайло Степанович Чуприна”, “Володимир Володимирович Ткаченко”, “Анатолій Кіндратович Адруг”, “Іван Петрович Дудко”, “Сергій Олегович Павленко”, “Петро Іванович Смолічев”, “Володимир Михайлович Половець”, “Георгій Федорович Гайдай”, “Григорій Михайлович Курас”, “Леонід Едуардович Раковський”. У підготовці цих видань брали участь члени клубу О. Коваленко, В. Ткаченко, О. Рахно, Т. Демченко, В. Мудрицька та ін. Готуються до видання наступні випуски “Юрій Степанович Виноградський”, “Тамара Павлівна Демченко” та ін. Науковий редактор всіх випусків — О. Коваленко. Доречним буде додати, що серія біобібліографічних посібників “Історики та краєзнавці Чернігівщини” була відзначена на республіканському конкурсі методично-бібліографічних матеріалів, який був проведений у 2005 р. Державною історичною бібліотекою України.

Клуб “Краєзнавець” шукає нові форми роботи, щоб інтерес до нього не згасав і у наступні роки. Адже кредо нашого клубу — мудрі слова Максима Рильського: “Мало любити свій рідний край, його треба ще й знати!”

Джерела та література

- 1 *Вечоренко П.* На перехресті віків: Краєзнавство і наука // Десн. правда (Чернігів). — 2000. — 16 берез.
- 2 *Каганова І.* “Вірний лицар музи Клію” // Тхия (Чернігів). — 2009. — 13 мая.
- 3 *Ковалець Я.* Світильник церкви // Чернігів. відом. — 2000. — 6 січ. — С. 6.
- 4 “Краєзнавець” — клуб // Чернігівщина: Енцикл. довідн. — К., 1990. — С. 364–365.
- 5 *Кушніренко М.* Жукля — село історичне // Біла хата (Чернігів). — 2009. — 15 жовт.
- 6 *Кушніренко М.* Товаришів і однодумців лица // Літ. Чернігів. — 2001. — № 17. — С. 113–115.
- 7 Укр. поет Л. Горлач — на засіданні клубу “Краєзнавець”.
- 8 *Половникова С.* Клуб “Краєзнавець” // Чернігівщина краєзнавча: Календар — 2005. — К., 2004. — С. 92.
- 9 *Сапон В.* Починалось із краєзнавчих “п’ятниць” // Чернігівщина краєзнавча: Календар — 2005. — К., 2004. — С. 94.
- 10 *Студьонова Л.* Клуб “Краєзнавець”: (До історії створення) // Десн. правда. — 1982. — 26 верес.
- 11 *Тронько П.* Історичне краєзнавство в Україні // Історія України. — 2008. — № 47 (листоп.). — С. 1–5.

Ирина Каганова

**Клуб “Краевед” — центр научного и культурного общения пользователей
Черниговской областной универсальной научной библиотеки**

Статья посвящена тридцатипятилетней истории клуба “Краевед”, который действует при Черниговской областной универсальной научной библиотеке им. В. Г. Короленко. Раскрываются основные направления, новые формы и методы работы, сотрудничество с научными и культурными учреждениями и объединениями Чернигова и Киева.

Ключевые слова: *библиотечное краеведение, Черниговская область — история, писатели — произведения — презентации, библиография.*

Irina Kaganova

The club “Local Lore Experts” — the centre of scientific and cultural dialogue of users

The article is dedicated to the 35 year history of the Club “Local Lore Experts”, that meets at Chernihiv Regional Universal Scientific Library named after V. G. Korolenka.

The purpose is to share new forms and methods of the work, collaboration with scientific and cultural institutions and societies of Chernihiv and Kyiv.

Key words: *Library Local Lore, Chernihiv region-history, writers-works of literature-presentations, bibliography.*

